



SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 645/2024-20

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Ivana Fiačana (sudca spravodajca) a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDACTED], [REDACTED] proti rozsudku Okresného súdu Bratislava II č.k. 11P/22/2021-433 zo 16. novembra 2022, rozsudku Krajského súdu v Trnave č. k. 15CoP/77/2023-652, 15CoPno/2/2024 z 13. marca 2024 a uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 3CdoR/7/2024 z 25. septembra 2024 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 22. októbra 2024 domáha vyslovenia porušenia základných práv podľa čl. 41 a čl. 46 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) označenými rozhodnutiami okresného súdu, krajského súdu a najvyššieho súdu. Navrhuje, aby ústavný súd napadnuté rozhodnutia zrušil a priznal mu primerané finančné zadostučinenie 200 000 eur. Okrem toho sťažovateľ požiadal o ustanovenie právneho zástupcu a poskytnutie tlmočníka v konaní pred ústavným súdom.
2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že na Mestskom súde Bratislava II (pôvodne Okresnom súde Bratislava II) sú vedené viaceré konania vo veci starostlivosti o maloletého [REDACTED], ktorého otcom je sťažovateľ. Na základe právoplatného rozsudku okresného súdu č. k. 27P/101/2018-104 z 25. marca 2019 žije maloletý so svojou matkou [REDACTED].
3. Sťažovateľ 16. februára 2021 podal návrh na zníženie výživného a zároveň žiadal o zmenu úpravy (rozšírenie) styku na prechodné obdobie štyroch mesiacov s tým, aby bol následne maloletý zverený do striedavej osobnej starostlivosti oboch rodičov. Okrem toho sa podaným návrhom domáhal uloženia pokuty matke maloletého a vrátenia výživného za obdobie siedmich mesiacov. Napadnutým rozsudkom zo 16. novembra 2022 okresný súd návrh sťažovateľa zamietol.

4. Okresný súd v odôvodnení napadnutého rozsudku uviedol, že zníženie výživného zo 150 eur na 80 eur nepovažuje za vhodné vzhľadom na to, že jeho výška bola určená súdnym rozhodnutím v roku 2018, pričom náklady na maloletého sa od uvedeného času celkom určite zvýšili. Okrem toho okresný súd svoje rozhodnutie založil predovšetkým na tom, že k zníženiu vyživovacej povinnosti by mohlo dôjsť na základe objektívnych dlhodobých okolností, ktoré však v prípade sťažovateľa nenastali. To, že sťažovateľ v čase podania návrhu bol nezamestnaný, nie je samo osebe okolnosťou odôvodňujúcou zníženie vyživovacej povinnosti.

5. Sťažovateľ tiež žiadal o rozšírenie styku s maloletým a následným zverením do striedavej starostlivosti oboch rodičov. Okresný súd v tejto časti vykonal dokazovanie a skonštatoval, že miera odcudzenia medzi sťažovateľom a maloletým je na takej úrovni, že aktuálne nie je v najlepšom záujme dieťaťa rozšíriť styk s otcom. Situácia medzi rodičmi je značne vyostrená, výchovné opatrenie im uložené neprinieslo žiadny výsledok a navyše z výsluchu maloletého jednoznačne vyplýva jeho neochota stretávať sa otcom.

6. Okresný súd s prihliadnutím na obsah vyjadrení sťažovateľa pre úplnosť uviedol, že predmetom konania nebol nútený výkon aktuálneho súdneho rozhodnutia o úprave styku otca s maloletým (č. k. 59P/13/2017-329 z 24. januára 2018, ktoré sa týmto rozsudkom nemení), ale výlučne návrh otca na zmenu úpravy práv a povinností rodičov k maloletému. V otázke návrhu na odobratie cestovného pasu matke konštatoval, že na to nemá zákonný podklad.

7. Po podaní odvolania krajský súd napadnutým rozsudkom potvrdil rozsudok okresného súdu (sp. zn. 15CoP/77/2023) a druhým výrokom zamietol návrh na nariadenie neodkladného opatrenia podaný sťažovateľom v odvolacom konaní (sp. zn. 15CoPno/2/2024).

8. Odvolací súd v prvom rade preskúmal porušenie sťažovateľovho práva ako účastníka konania na spravodlivý proces spočívajúce v jeho diskriminácii ako cudzieho štátneho príslušníka, keď súd nevyhovel jeho žiadosti a v konaní mu neustanovil tlmočníka do španielskeho jazyka. V tejto súvislosti poukázal na to, že sťažovateľ vo svojom úvodnom návrhu neuviedol, že by slovenský jazyk neovládal ani nežiadal tlmočníka. Urobil tak až v podaní zo 16. septembra 2021, ktorému okresný súd uznesením zo 4. októbra 2021 vyhovel a do konania pribral tlmočníčku. Pojednávanie uskutočnené 28. septembra 2021 sa síce uskutočnilo bez prítomnosti tlmočníčky, ale s písomným súhlasom sťažovateľa, pričom v zápisnici z pojednávania nie je zaznamenaná žiadna námietka sťažovateľa, že by niečomu nerozumel. Konat' vo svojom materinskom jazyku je právom sťažovateľa, nie jeho povinnosťou. Okrem toho okresný súd uznesením z 30. septembra 2022 zabezpečil preklad vo veci podstatných listín do španielskeho jazyka a tieto sťažovateľovi doručil. Uznesenie z 21. júla 2022, ktorým bol sťažovateľ vyzvaný na doplnenie petitu síce do španielskeho jazyka, nebolo preložené (súd nemal v tomto čase vedomosť o ukončení právneho zastupovania sťažovateľa), ale sťažovateľ na výzvu reagoval, no petit nedoplnil. Okresný súd však prihliadol na jeho podania, v ktorých navrhoval zníženie výživného aj úpravu styku s maloletým a v tomto smere vykonal dokazovanie. Na základe uvedeného preto krajský súd uzavrel, že sťažovateľ v konaní pred súdom prvej inštancie nebol v nevýhodnejšom postavení.

9. V ďalších častiach odvolací súd preskúmal rozhodnutie súdu prvej inštancie vo vzťahu k určeniu výšky výživného, návrhu na úpravu styku s maloletým, ako aj ďalším návrhom vrátane vykonaného dokazovania a dospel k záveru o správnosti všetkých v rozsudku okresného súdu uvedených dôvodov.

10. V súvislosti s návrhom sťažovateľa na nariadenie neodkladného opatrenia podaného počas odvolacieho konania krajský súd uviedol, že argumenty sťažovateľa sa týkajú len toho, že matka maloletého mu bráni v styku so synom napriek existencii právoplatného a vykonateľného rozsudku okresného súdu sp. zn. 59P/13/2017 z 24. januára 2018. Označené rozhodnutie je predmetom konania o výkon rozhodnutia iniciovaného sťažovateľom. Skutočnosť, že kontakt maloletého s otcom sa nerealizuje, sama osebe nezakladá dôvod na nariadenie neodkladného opatrenia.

11. Proti rozsudku krajského súdu podal sťažovateľ dovolanie, ktoré najvyšší súd napadnutým uznesením odmietol. Keďže sťažovateľ dovolaním napadol rozsudok krajského súdu ako celok vrátane výroku o nevyhovení návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia, najvyšší súd pre nedostatok funkčnej príslušnosti v tejto časti dovolacie konanie zastavil. Dovolanie v časti podľa § 420 písm. f) Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) proti potvrdzujúcej časti napadnutého rozsudku krajského súdu najvyšší súd odmietol ako procesne neprípustné podľa § 447 písm. c) CSP. Časť dovolania namietajúcu nesprávne právne posúdenie podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP dovolací súd odmietol podľa § 447 písm. f) CSP.

12. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti namieta, že okresný súd (konkrétne zákonná sudkyňa JUDr. Hana Posluchová) napadnutým rozsudkom porušila medzinárodné právo a ústavu. Vyjadruje presvedčenie, že toto rozhodnutie je v rozpore s ustanoveniami zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a že ho zákonná sudkyňa pripravila o syna a zbavila maloletého práva na výchovu oboch rodičov.

13. V súvislosti so samotným vedením konania na okresnom súde sťažovateľ namieta, že bol diskriminovaný, pretože sudkyňa odmietla vykonať dôkazy, ktoré navrhol. V tejto nadväznosti tiež namieta, že v konaní nebol ustanovený tlmočník a on sám, keďže jeho materinským jazykom je španielčina, mnohým veciam nerozumel.

14. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti primárne namieta výsledok konania vedený na okresnom súde, ktorým nebolo vyhovené jeho požiadavkám. Rozhodnutia krajského a najvyššieho súdu sťažovateľ kritizuje už iba v rovine „spoluviny“ za nesprávne rozhodnutie okresného súdu (v súčasnosti spis vedený mestským súdom, pozn.). Vo vzťahu k rozsudku krajského súdu namieta nedostatočné dokazovanie a jeho odôvodnenie považuje za nepresvedčivé a nevysvetliteľné.

II.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

15. Ústavný súd v prvom rade konštatuje, že podanie sťažovateľa má vážne formálne a obsahové nedostatky, avšak možno ho považovať za ústavnú sťažnosť podľa čl. 127 ústavy, pretože obsahuje tvrdenie o porušení označených článkov ústavy a dohovoru, obsahuje rovnako označenie porušovateľov (okresný súd, krajský súd, najvyšší súd) a tiež ich rozhodnutia, hoci neúplné, tvoria prílohu ústavnej sťažnosti.

16. Napriek chýbajúcemu právnomu zastúpeniu v konaní o ústavnej sťažnosti, ako aj s prihliadnutím na žiadosť sťažovateľa o jeho ustanovenie ústavný súd uplatnením materiálneho prístupu k ochrane ústavnosti, a tým aj k ochrane práv a slobôd fyzickej osoby, ktorá je neoddeliteľnou súčasťou rozhodovacej činnosti ústavného súdu, ústavnú sťažnosť sťažovateľa posúdil aj z vecnej stránky (k tomu pozri aj II. ÚS 51/2017, II. ÚS 782/2014).

II.1. K napadnutému rozsudku okresného súdu:

17. Ústavnú sťažnosť proti napadnutému rozsudku okresného súdu vo vzťahu k namietanému porušeniu základných práv je potrebné odmietnuť z dôvodu nedostatku právomoci ústavného súdu podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“).

18. Ako vyplýva z ustanovenia čl. 127 ods. 1 ústavy, právomoc ústavného súdu poskytovať ochranu základným právam a slobodám je daná iba subsidiárne, teda len vtedy, keď o ochrane týchto práv a slobôd nerozhodujú všeobecné sudy.

19. Proti rozsudku okresného súdu sťažovateľ podal odvolanie ako riadny opravný prostriedok, a preto právomoc poskytnúť ochranu právam sťažovateľa podľa ústavy a dohovoru mal krajský súd v rámci odvolacieho konania. Tým je zároveň v uvedenom rozsahu vylúčená právomoc ústavného súdu.

II.2. K napadnutému rozsudku krajského súdu:

20. V rámci predbežného prerokovania tejto časti ústavnej sťažnosti ústavný súd so zreteľom na sťažovateľom uplatnenú argumentáciu konštatuje, že ústavnú sťažnosť je potrebné aj v tejto časti odmietnuť z dôvodu nedostatku právomoci na jej prerokovanie ústavným súdom.

21. Ústavný súd konštatuje, že sťažovateľ v ústavnej sťažnosti predniesol argumenty totožné s námietkami uplatnenými v konaní na súde prvej inštancie, v odvolacom, ale aj dovolacom konaní (najmä presvedčenie o snahe odlúčiť ho od syna, bezdôvodné nevykonanie dôkazov, diskriminácia z dôvodu štátnej príslušnosti a ďalšie).

22. Bez potreby citovania jednotlivých pasáží uznesenia najvyššieho súdu ústavný súd konštatuje, že najvyšší súd sa v odôvodnení napadnutého uznesenia (hoci ním dovolanie sťažovateľa odmietol) všetkými relevantnými námietkami sťažovateľa veľmi podrobne, precízne a ústavne udržateľným spôsobom zaoberal.

23. Berúc do úvahy závery napadnutého uznesenia najvyššieho súdu, ústavný súd konštatuje, že sťažovateľ v konaní pred ústavným súdom opakovane predostiera argumenty, ktoré už boli najvyšším súdom riadne vyriešené, a teda v tomto smere bola právam sťažovateľa ústavnoprávna ochrana (čl. 127 ods. 1 ústavy) poskytnutá.

II.3. K napadnutému uzneseniu najvyššieho súdu:

24. Vo vzťahu k nesúhlasu sťažovateľa s odmietnutím dovolacieho dôvodu podľa § 420 písm. f) CSP ústavný súd konštatuje, že odôvodnenie napadnutého uznesenia nevykazuje znaky svojvôle či nedostatočného odôvodnenia. Rozhodnutie odvolacieho súdu bolo potvrdením rozsudku súdu prvej inštancie a je evidentné, že dovolací súd preskúmal a posúdil odôvodnenia rozhodnutí okresného a krajského súdu v ich vzájomnej jednote, pričom nezistil namietanú vadu zmätočnosti. Z napadnutého uznesenia jasne vyplývajú úvahy, ktorými sa najvyšší súd pri tomto prieskume riadil.

25. Pokiaľ ide o námietky sťažovateľa týkajúce sa ne/vykonaného dokazovania, najvyšší súd zdôraznil, že ak aj v priebehu konania neboli vykonané všetky navrhované dôkazy alebo boli

vykonané iné dôkazy na zistenie rozhodujúcich skutočností, nie je to možné považovať za procesnú vadu znemožňujúcu účastníkovi konania realizáciu jeho procesných oprávnení.

26. Vo vzťahu k namietanému nesprávnemu právnomu posúdeniu najvyšší súd konštatoval, že sťažovateľ namietal otázky skutkové, nie právne (napr. Dochádza zo strany matky k úmyselnému mareniu rozhodnutia? Dochádza zo strany matky k porušovaniu rodičovských práv otca? Došlo na strane otca skutočne k zmene pomerov odôvodňujúcich zníženie výživného? a pod.).

27. Z hľadiska ústavného posúdenia veci treba rešpektovať právomoc najvyššieho súdu ústavne konformným spôsobom si vymedzovať prípustnosť dovolania a vychádzať z toho, že v prvom rade je vecou najvyššieho súdu určovať si koncepciu interpretácie prípustnosti mimoriadnych opravných prostriedkov, a to za predpokladu, že táto nie je nepriateľská z hľadiska ochrany základných práv a slobôd. Z ústavného hľadiska je podmienkou, aby takáto interpretácia nebola svojvoľná, ale ani formalistická a aby bola čo najustálenejšia, a teda súladná s právom na súdnu ochranu (II. ÚS 398/08, II. ÚS 65/2010). Reálne uplatnenie základného práva na súdnu ochranu predpokladá, že účastníkovi súdneho konania sa súdna ochrana poskytne v zákonom predpokladanej kvalite, pričom výklad a používanie príslušných zákonných ustanovení musí v celom rozsahu rešpektovať základné právo podľa čl. 46 ods. 1 ústavy (IV. ÚS 295/2012, III. ÚS 151/2024).

28. Z napadnutého uznesenia najvyššieho súdu ústavný súd pri predbežnom prerokovaní ústavnej sťažnosti nezistil žiadne nedostatky, ktoré by ho robili ústavne neakceptovateľným, a teda vyžadujúcim korekciu zo strany ústavného súdu. Uznesenie najvyššieho súdu s prihliadnutím na dovoláciu argumentáciu je vnútorne logické, nie je prejavom aplikačnej a interpretačnej svojvôle dovolacieho súdu a rešpektuje zákonné požiadavky na odôvodnenie (skutkové a právne) rozhodnutia.

29. Na základe uvedeného je potrebné ústavnú sťažnosť v tejto časti odmietnuť podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú.

30. Nad rámec všetkých uvedených záverov ohľadom napadnutých rozhodnutí všeobecných súdov ústavný súd poukazuje na to, že podstata ústavnej sťažnosti tkvie v prejave nespokojnosti sťažovateľa s tým, že okresný súd neznížil sumu, ktorou je sťažovateľ povinný prispievať na starostlivosť o jeho maloletého syna, ako aj s tým, že stretávanie sa s maloletým neprebíha v želanej frekvencii a atmosfére. V tomto kontexte ústavný súd dôrazne poukazuje na tú časť rozhodnutia okresného súdu, z ktorej vyplýva, že je iba v moci rodičov zabezpečiť zdravý vývoj maloletého, ktorý má celkom nepochybné právo na starostlivosť oboch rodičov. Na druhej strane k harmonickému prostrediu celkom určite neprispieva pretrvávajúci konflikt rodičov a zaiste ani to, ak bude ochota prijať jedného z rodičov „násilím“ nariaďovaná zo strany súdu.

II.4. K ďalším procesným návrhom:

31. Ústavný súd môže podľa § 37 ods. 1 zákona o ústavnom súde ustanoviť fyzickej osobe alebo právnickej osobe právneho zástupcu, ak taká osoba o to požiada, ak to odôvodňujú jej majetkové pomery a nejde o zrejme bezúspešné uplatňovanie nároku na ochranu ústavnosti. Tieto tri predpoklady na ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom musia byť splnené súčasne. Ak hoci len jeden z týchto predpokladov nie je splnený, nemožno právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom ustanoviť (I. ÚS 333/2020).

32. V prípade ústavnej sťažnosti, pri ktorej je daný dôvod na jej odmietnutie, ide o zrejme bezúspešné uplatňovanie nároku na ochranu ústavnosti, a preto neboli splnené podmienky na ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom a ústavný súd žiadosti sťažovateľa podľa § 37 ods. 1 zákona o ústavnom súde nevyhovel.

33. Vzhľadom na odmietnutie ústavnej sťažnosti ako celku už v rámci predbežného prerokovania sa ústavný súd nezaoberal sťažovateľovou požiadavkou na pribratie tlmočníka do konania ani požiadavkou na priznanie finančného zadost'učinenia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 27. novembra 2024

Robert Šorl
predseda senátu